

Operation Epic Fury

Shiur# 552 | Mar 14th 2026

הלכות בית הבחירה פרק א הלכה כ

אין עושין כל הכלים מתחילתן אלא לשם הקודש ואם נעשו מתחילתן להדיוט אין עושין אותן לגבוה וכלי גבוה עד שלא נשתמש בהן גבוה רשאי להשתמש בהן הדיוט ומשנשתמש בהן גבוה אסורין להדיוט אבנים וקורות שחצבן מתחלה לבית הכנסת אין בונין אותן להר הבית.

הלכות בית הבחירה פרק א הלכה יב

אין בונין את המקדש בלילה שנאמר וביום הקים את המשכן ביום מקימין לא בלילה ועוסקין בבנין מעלות השחר עד צאת הכוכבים והכל חייבין לבנות ולסעד בעצמן ובממונם אנשים ונשים כמקדש המדבר ואין מבטלין תינוקות של בית רבן לבנין ואין בנין ב"ה דוחה יום טוב.

מסכת ראש השנה פרק א משנה ד

על שני חדשים מחללין את השבת, על ניסן ועל תשרי, שבהן השלוחין יוצאין לסוריא, ובהן מתקנין את המועדות. וכשהיה בית המקדש קיים, מחללין אף על כולן מפני תקנת הקרבן.

Rabbi Binyomin Zimmerman

רמב"ן פרשת ואתחנן פרק ו פסוק י

והיה כי יביאך ה' אלהיך וגו' - יזכיר בכאן כי ברבות הטובה יזכור ימי עניו ומרודו שהיה עבד במצרים, ולא ישכח את השם שהוציאו מן העבדות ההוא לטובה הזאת, אבל יזכור חסדיו תמיד ויירא אותו ויעבוד לפניו כעבד לאדוניו. ועל דעת רבותינו (חולין יז א) ירמוז עוד, כי הטוב ההוא אשר ימצא בבתיים המלאים מותר אפילו היו שם דברים הנאסרים בתורה, כגון קדלי דחזירי או כרמים נטועים כלאים או ערלה. ואפילו בבורות יתכן שהיה בחציבתן דבר אסור בטיח אשר בהן, או הזכיר הבורות דרך מליצה להזכיר רבוי הטובה, והשליט אותם בכל הנמצא בארץ במותר ובאסור:

והנה הותרו להן כל האיסורין זולתי אסור ע"ז, כמו שיבאר עוד (להלן ז כה) לא תחמוד כסף וזהב עליהם ולקחת לך וגו', ולכך יזכיר כאן בפרשה שאחרי כן (להלן ז ה) מזבחותיהם תתצו וגו', לאבד ע"ז ומשמשיה, ושאר כל הנמצא בארץ מותר. והיה ההיתר הזה עד שאכלו שלל אויביהם. ויש אומרים בשבע שכבשו, וכן נראה בגמרא בפרק ראשון ממסכת חולין (שם):

והרב כתב בהלכות מלכים ומלחמותיהם (רמב"ם פ"ח ה"א) חלוצי צבא משיכנסו בגבול הגוים וישבו מהם מותר להם לאכול נבלות וטרפות ובשר חזיר וכיוצא בו, אם רעב ולא מצא מה יאכל אלא מאכלים אלו האסורים, וכן שותה יין נסך, ומפי השמועה למדו ובתים מלאים כל טוב ערפי חזירים וכיוצא בהן. ואין זה נכון, שלא בשביל פקוח נפש או רעבון בלבד הותר בשעת מלחמה, אלא לאחר שכבשו הערים הגדולות והטובות וישבו בהן התיר להם שלל אויביהם. ולא בכל חלוצי צבא, אלא בארץ אשר נשבע לאבותינו לתת לנו כמו שמפורש בענין. וכן יין נסך שהזכיר אינו אמת, שבכל איסורי ע"ז היא עצמה ומשמשיה ותקרובת שלה הכל אסור, שנאמר (להלן ז כו) שקץ תשקצנו ותעב תתעבנו כי חרם הוא. ואם לא נתכוון הרב אלא להתיר סתם יינן במלחמה, וכי למה הוצרכנו לדבר זה, איסורי תורה הותרו גזרות של דבריהם יהיו אסורות:

ספרי דברים פרשת שופטים פסקא קצט-ר

כי תקרב אל עיר, במלחמת הרשות הכתוב מדבר. אל עיר, ולא לכרך. אל עיר, ולא לכפר. להלחם עליה, ולא להרעיבה ולא להצמיאה ולא להמיתה מיתת תחלואים וכו'. ואם לא תשלים עמך ועשתה עמך מלחמה, הכתוב מבשרך שאם אינה משלמת עמך לסוף שהיא עושה עמך מלחמה. וצרת עליה, אף להרעיבה אף להצמיאה אף להמיתה במיתת תחלואים.

העמק דבר פרשת נח פרק ט פסוק ה

מיד איש אחיו. פירש הקדוש ברוך הוא אימתי האדם נענש בשעה שראוי לנהוג באחיו, משא"כ בשעת מלחמה ועת לשנא אז עת להרוג, ואין עונש על זה כלל, כי כך נוסד העולם, וכדאי' בשבועות ל"ה מלכותא

דקטלא חד משיתא לא מיענש, ואפי' מלך ישראל מותר לעשות מלחמת הרשות אף על גב שכמה מישראל יהרגו עי"ז, וע' ס' דברים כ' ח'.

שולחן ערוך אורח חיים הלכות שבת סימן שכח סעיף ד

מכה של חלל אינה צריכה אומד שאפילו אין שם בקיאים וחולה אינו אומר כלום, עושים לו כל שרגילים לעשות לו בחול.

באור הלכה סימן שכח סעיף ד

כל שרגילים וכו' - זהו לשון הרמב"ן בת"ה וכתב המ"מ דמזה משמע דאע"פ שאין בו סכנה במניעת הדבר ההוא עכ"ל ולענ"ד צ"ע דלפי הנראה הרבה פוסקים חולקים על סברא זו דהרי רש"י כתב חולה שאב"ס שאם לא יעשו לו רפואה זו לא ימות עכ"ל משמע דיש בו סכנה פירושו דמסוכן הוא אצל התרופה וכבר הביאו ב"י וכן פירש עוד ביומא פ"ד ע"ב ד"ה לא ספק וכו' ע"ש וכן פירש עוד בד"ה מפקחין ע"ש וכ"כ הר"ן באלפסי בכמה מקומות כפירש"י ועוד ראייה ממתניתין חולה מאכילין אותו ע"פ בקיאים ובלא אומדנא אין מאכילין כמבואר בתוס' מפנין קכ"ח ע"ב ד"ה קמ"ל ובמאירי שם ובתוס' ישנים יומא שם ומבואר בכמה ראשונים דמתניתין מיירי בחולה שיש בו סכנה אלמא דצריך אומדנא אם מסוכן לו התענית אף על פי דבחול בודאי היינו נותנים לו לטעום ממאכלות היפים לחולה אעפ"כ ביוה"כ בעינן אומדנא וכן פירש"י במתניתין שם ע"פ בקיאים אם יאמרו שאינו מסוכן אם אינו אוכל וממילא ה"ה לענין חילול שבת ועוד שהרי דעת ר"י שאין מאכילין אותו עד שנסתפק שמא ימות ואף לר"ת דפליג ע"ז כתב נמי אף על גב שהוא אינו אומר שימות מ"מ חיישינן שמא יתעלף ויסתכן ולא תלוי כלל באמירתו דהרבה פעמים אינו יודע אם הוא מסוכן אלמא דאפילו לדידיה נמי דוקא משום ספק סכנה אבל לא משום דטוב ויפה לו וכן הוא דעת התוספות ישנים בד"ה חולה עי"ש וכ"כ התוס' בפרק מפנין וכ"כ המאירי וז"ל יולדת שמחללין לא סוף דבר למה שהיא נעשה לרפואה אלא אפילו במה שנעשה ליישב דעתה אף על פי שבפרק אחרון דיומא החמירו שלא להאכיל אלא ע"פ מומחה מ"מ בכאן מתוך פחדה יכולה להסתכן ע"ש וכן נראה דעת הרשב"א בתשובה סימן רי"ד הנ"ל שהרי כתב דהא המסוכן מסוכן הוא אצל אכילה וכו' ונאכילהו ביוה"כ ע"ש אלמא דלא קשה לו אלא מטעם הראיה דהביא מפרק חרש דכל מסוכן מסוכן הוא אצל אכילה ג"כ אבל אי לא משום זה לא קשה ליה דנאכילהו ביוה"כ וע"כ דלא מחללינן כ"א להעביר הסכנה גם מדברי הרמב"ן בעצמו אין ראייה כ"כ דהא דכתב עושין לו כל שרגילין לעשות לו בחול ממאכלים ורפואות מסתברא שאין כוונתו אפילו לדבר שאינו להעביר הסכנה אלא כיון דמיירי שאין כאן בקי ואינם יודעין מה לעשות להכי אמר שיעשו כל הדברים שעושין בחול להעביר הסכנה לפי הבנתם אבל אה"נ דגם לפי הבנתם אינם רשאים לעשות לו דברים שאפילו בחול יודעין הם בעצמם שאינה להעביר הסכנה ומש"כ ממאכלים ורפואות היינו מאכלים הקלים שרגילים לתת דלחולה שלא יתחלש שגם מניעת דבר זה יהיה לפעמים סיבה לחזק חליו ויוכל לבוא לידי סכנה ואביא ראייה לדברינו מדברי הרמב"ן בעצמו בתה"א וז"ל לא נצרכא אלא בסומא מהו דתימא כיון דלא חזיא אסור

קמ"ל יתובי דעתיה דחולה בעלמא מחללין שבתא במלתא דמסתכנא בה עכ"ל הרי מוכח דיתובי דעתא דחיה אינה כ"א משום דקים להו לחכמים דמסתכנא בה וכן משמע עוד במאירי פרק ח' שרצים ובר"ן שכתבו ואין אומרים שלא נחמם עד שיאמרו הרופאים בודאי שאם נחמם לו יתרפא אבל אם היה ספק להם אם יתרפא לא נחמם לו קמ"ל עי"ש הרי דלא מיעטה הברייתא כ"א ספק רפואה אבל היכא דאין ספק כלל שיתרפא החולה עי"ז רק שטוב ויפה הוא לו בודאי אין מחללין וכן משמע לכאורה פשטיות הסוגיא בפרק אין מפנין דקאמר שם עושין מדורה לחיה סבר מינה לחיה אין לחולה לא אף על גב דבודאי טוב הוא לחולה אעפ"כ אינו מסוכן לזה עד דאסיק הגמרא דגם לחולה יש חשש סכנה עי"ש ובפרט לפי דעת הרמב"ם דגם למסקנא אין מחללין לחולה ורק דוקא לחיה שהקור מזיק לה הרבה אלא שהמגיד משנה כתב דמשמע לחולה שיש בו סכנה אפילו דבר שאינו נחוץ לפק"נ נמי עבדין ואוקמה לסוגיא דמירי בחולה שאין בו סכנה אמנם שיטה זו קשה דא"כ לרוב הפוסקים דסברי דמסקנת הגמרא דגם לחולה עושין לו מדורה א"כ יתחדש לנו דחולה שאין בו סכנה עושין לו מדורה ע"י ישראל וזה לא נשמע משום פוסק וכ"כ בחידושי הרמב"ם המובאים בספר שמן רוקח שדעת הרמב"ם שאין עושין מדורה לחולה אפילו יש בו סכנה והוא מספר הבתים עי"ש וכן מבואר בשלטי הגבורים פ' מפנין עי"ש. והנה מלבד דעת המ"מ מצאתי עוד איזה פוסקים דמשמע דס"ל כדבריו וז"ל התשב"ץ ח"א סי' נ"ד ואפילו הדלקה והבערה שהוא מלאכה גמורה עושין אותה בשביל חולה שיש בו סכנה אף על פי שאין עיקר רפואתו בהדלקת הנר אלא שצריכין אנו לצרכי רפואתו והכי תניא בפרק מפנין אם היתה צריכה לנר וכו' מכאן נראה שאפילו משום ישוב דעתו של חולה אפילו אינו צריך לרפואתו אלא ישוב דעתו בלבד וה"ה שאר מלאכות שהחולה מתיישב דעתו בהם שעושין אותן בשבת עכ"ל ומשמע לכאורה דס"ל כהמגיד וכן מצאתי עוד למאירי שלהי יומא בדיבור המתחיל בין להשקותו בין לרפואתו שכתב אף על פי שרחיצה זו של חיזוק אבריו אין בה צורך למהירות והו"ל למימר שנמתין לה כדי שלא יתחלל שבת שמ"מ ממהרת היא בחיזוק אבריו ואין משהין לה שום דבר תועלת לגמור רפואת החולה עכ"ל גם מזה משמע לכאורה דס"ל כהמגיד משנה איברא דצ"ע בדעתו דהרי לעיל הבאנו אותו בשיטת האוסרין וכדמוכח בהדיא בדבריו בפ' אין מפנין ואפשר דחיזוק אבריו נמי פעמים שמוציא אותו מחזקת סכנה. והנה מצאתי באו"ז בהלכות יולדת פלוגתא בענין זה וז"ל ר' גרשום התיר ליולדת שילדה ז' ימים לפני הפסח להחם לה חמין בליל פסח וה"ר אליעזר אוסר ואמר דסברת הלכה זו אינה ברחיצה כי לא הותר לחלל שבת אלא בדברים שיש בהם פקוח נפש עי"ש שהאריך ולכאורה משמע מזה דסברת הר"ר גרשום כדעת המגיד אך אין ראיה דאפשר דס"ל דגם ברחיצה איכא נמי פק"נ [וכן הוא דעת כמה ראשונים עיין לקמן בס"י של"א]. נחזור לענינו דמוכח מהני פוסקים שהבאתי למעלה היינו רש"י ור"ת ור"י ותו"י דיומא ותוספות פרק מפנין ומאירי שם ורשב"א בתשובה והאו"ז בשם הר"ר אליעזר דכל היכא דאינו מסוכן לדבר זה אין מחללים וכן הוא משמעות הר"ן שהעתיק כפירש"י בכל המקומות וגם ממה שכתב בפ' ח' שרצים בד"ה שמא יבריא וכמו"ש למעלה וגם דעת הרמב"ן לפי מה שצדדנו משמע ג"כ דס"ל הכי ודברי ר' גרשום אינו מבואר בהדיא שחולק ע"ז וכנ"ל ולא נשאר לנו להקל כ"א דעת המגיד ומשמעות התשב"ץ ומשמעות המאירי דיומא [ואף שמוכרחין אנו לחלק לדבריו שלא יסתור א"ע וכנ"ל] א"כ בודאי היה מהנכון להחמיר באיסורי תורה ובפרט

שהוא שלא במקום סכנה וגם ברקנט"י סימן ק"ד כתב ז"ל יש אומרים דהא דאמרינן במסוכן דוחה שבת היינו דברים שאם לא יעשה אותן יבוא לידי קלקול גדול אבל בדברים שאין להם צורך הרבה אין מחללים את השבת ויש מתירים ונראים דברי האוסרים עכ"ל אכן ברדב"ז ח"ד סי' ק"ל כתב שנשאל ע"ז והשיב בקצרה שיש דעות בזה ודעתו להקל כדעת המתירים ולא הביא ראיה ע"ז ורק בסברא בעלמא עי"ש ולענ"ד העיקר כמו שכתבנו וכמו שהכריע הרקנט"י. ודע עוד דאפילו לפי דעת האוסרים הנ"ל היינו דוקא בדבר שברור לנו שלא יכבד חליו ע"י מניעת דבר זה אבל בדבר שיש חשש שע"י מניעת דבר זה יחלש ויכבד חליו מחללין עליו השבת וכעין שכתב ר"ת לגבי יוה"כ וכנ"ל וכן נפסק לקמן בריש סימן תרי"ח. ולפי דברי המאירי הנ"ל ביומא משמע שאם ע"י פעולת החילול הזה יתחזקו אבריו ג"כ אין למנוע דבר זה מאתו כיון שהוא חולה שיש בו סכנה:

חרושי מרן הלכות שבייתת עשור רי"ז הלוי

ואשר יראה צניעות הרמב"ם בזה, דהנה צ"כ מה"ל שבת ה"ל"א כתב הרמב"ם ז"ל חולה שיש בו סכנה עושין לו כל לרכיו בשבת וכו' כללו של דבר שבת לגבי חולה שיש בו סכנה הרי הוא כחול לכל הדברים שהוא לריך להם עכ"ל, ויעו"ש צמ"מ בה"י י"ד שם שדקדק מדברי הרמב"ם דכל שהוא חולה שיש בו סכנה הרי השבת נדחית לו לכל לרכיו אף אם אין צמניעת אותו דבר סכנה, וכמו שכתב הרי הוא כחול לכל הדברים שהחולה לריך להם, דמשמע דאפילו אין צמניעת דבר זה סכנה, עי"ש צדברי המ"מ, ולפי"ז גם ציוה"כ אם רק החולה עצמו יש בו סכנה, אין לנו לריכין לדון כלל אם יסתכן צמניעת האכילה אם לא, רק כל שיש צורך להחולה באכילה, והיא מכלל לרכיו החולה, הרי ציוה"כ נדחה ומאכילין אותו, כמו בשבת דמאכילין לכל לרכיו לדעת הרמב"ם,

והנה האמו"ר הגאון ז"ל כי מורה וצ"ל בכל חולה שיש בו סכנה כגון מכה של חלל וכדומה שיאכילו אותו ציוה"כ כל לרכיו ולא פחות מכשיעור, ואמר הטעם דכיון שהוא כבר חולה שיש בו סכנה הרי יוה"כ נדחה לו לכל המועיל יותר לרפואתו שצ"ל זה גם חיזוק גופו, וכיון דשיעור שלם יותר טוב להחולה ממוילת דגם זה צ"ל פקו"י שדוחה יוה"כ, ודברי השו"ע דמאכילין אותו פחות פחות

מקראי קודש – הרב צבי פסח פראנק – ימים נוראים

חוליים וקטנים ביום הכפורים קמז

ובשם הגאון רבי חיים הלוי אומרים שהורה כן למעשה לחוליים ביוה"כ שיש בהם סכנה לבלי להמתין בכדי אכילת פרס ולאכול כל צרכם, והגרש"י חזו"ן אמר שדבר בענין זה עם הגאון הגרי"ז הגאב"ד דבריסק והסביר לו שיסוד הגר"ח הוא ג"כ עפ"י דברי המ"מ הנ"ל שחולה שיש בו סכנה עושין לו כל צרכיו אפילו אין צמניעת דבר שעושין לו סכנה, ולכן אם הוא כבר חולה שיש בו סכנה וצריך לאכול, הרי האכילה היא מצרכיו כל מה שאוכל (עד המדה הדרושה לו) מועיל לו וכו' אבל זה רק בחולה שהוא כבר עכשיו מסוכן, והדין של השו"ע דמאכילין אותו בפחות מכשיעור הוא בחולה שעכשיו עדיין אין בו סכנה, רק שהרופא אומר שאם לא יאכילו אותו ביוה"כ יכבד עליו החולי ויסתכן² וכלשון השו"ע שם בתחילת סימן תריח.³ ומה"ט לא מצינו

שו"ת הריב"ש סימן קא

והיה דאין צרין אין מקום להזכיר בה דבר מצוה ומה דבר מצוה יהיה לכל ישראל לצור על עיירות של כותים ובמלחמת הרשות היא ולא במלחמת שבעה עממין, אבל יש בה התר א' מיוחד שאם התחילו אין מפסיקין ומחללין את השבת לכל צרכי המצור ואפילו שלא מפני הסכנה, כמו שבא הקבלה עד רדתה ואפילו בשבת.

רמב"ם הלכות שבת פרק ב הלכה כה

צרין על עיירות הגוים שלשה ימים קודם לשבת, ועושין עמהן מלחמה בכל יום ויום ואפילו בשבת עד שכובשין אותה ואף על פי שהיא מלחמת הרשות, מפי השמועה למדו עד רדתה ואפילו בשבת ואין צריך לומר במלחמת מצוה, ולא כבש יהושע יריחו אלא בשבת.

רמב"ם הלכות מלכים פרק ו הלכה יא

צרין על עיירות של עכו"ם שלשה ימים קודם השבת ועושין עמהם מלחמה בכל יום ויום ואפילו בשבת, שנאמר עד רדתה ואפילו בשבת בין מלחמת מצוה בין מלחמת רשות.

שפת אמת מסכת שבת דף יט עמוד א

שם בגמ' ת"ר אין צרין כו' ואם התחילו אין מפסיקין פי' הפשוט משמע אם התחילו קודם ג' ימים וקשה לשון אין מפסיקין דגם לכתחילה שרי דלא אמרו אין מתחילין אלא תוך ג"י ואפשר לפרש אין מפסיקין אפי' כשמגיע השבת עצמו וכדיליף מעד רדתה [וכן פי' הדרישה בסי' רמ"ט] איברא דיש לפרש ואם התחילו אפי' באיסור היינו תוך ג"י אין מפסיקין דכשיפסקו יש סכנה בדבר אך לפ"ז קשה הראי' דמייתי מדכתיב עד רדתה ואפשר נמי תרווייהו איתנייהו דאין מפסיקין גם בשבת וכנ"ל שוב ראיתי בכנה"ג (באו"ח סי' רמ"ט) כ' דהטור פי' כן בהגמ' ואם התחילו היינו באיסור תוך ג"י ע"ש ונראה דוודאי לא מיירי בדאיכא סכנה דא"כ למה לי קרא וע"כ צ"ל דמיירי היכי שידינו תקיפה אלא שע"י ההפסק בשבת יתבטל הכיבוש ואתי קרא לומר דהכיבוש דוחה שבת:

טור אורח חיים הלכות שבת סימן רמט

אין צרין במלחמת הרשות על עיירות של עכו"ם אא"כ התחילו ג"י קודם השבת ואם התחילו אין מפסיקין אבל מלחמת מצוה מתחילין אפילו בשבת.

בית יוסף אורח חיים סימן רמט

ומ"ש אבל מלחמות מצוה מתחילין אפילו בשבת. נלמד ממה שנתבאר בסימן שקודם זה דאע"ג דאין מפליגין בספינה פחות משלשה ימים קודם השבת משום ביטול עונג שבת לדבר מצוה מותר ומפורש הוא בירושלמי סוף פרק קמא דשבת (ה"ח) אין מקיפין על עיר של גוים פחות משלשה ימים קודם השבת הדא דתימא

במלחמת הרשות אבל במלחמת חובה אפילו בשבת שכן מצינו שלא נכבשה יריחו אלא בשבת והאידינא שאין ישראל הולכין להלחם ולצור על עיירות לא היה צריך רבינו לכתוב דין זה אלא דמשום דמיתני בגמרא בהדי אין משלחין אגרות ואין מפליגין בספינה פחות משלשה ימים קודם השבת כתבה:

שו"ת נודע ביהודה מהדורא תניינא - יורה דעה סימן רי

ע"ד קונטרסו אשר שלח אלי אשר העריך מערכה בנדון השאלה שבאה עליו מק"ק לונדון במעשה שאירע שם באחד שחלה בחולי האבן בכיסו והרופאים חתכו כדרכם בעסק רפואה במכה כזו ולא עלתה לו תרופה ומת ונשאלו שם חכמי העיר אם מותר לחתוך בגוף המת במקום הזה כדי לראות במופת שורש המכה הזאת כדי להתלמד מזה בהנהגת הרופאים מכאן ולהבא אם יקרה מקרה כזה שידעו איך יתנהגו בענין החיתוך הצריך לרפואה ושלא להרבות בחיתוך כדי למעט בסכנת החיתוך אם יש בזה איסור משום דאית ביה ניוול ובזיון להמת הזה או אם מותר משום דאית מיניה הצלת נפשות להבא להיות מיזהר זהיר במלאכה זו על תכליתה וכו'. אבל אני תמה הלא אם זה יקרא אפילו ספק הצלת נפשות א"כ למה לכם כל הפלפול והלא זה הוא דין ערוך ומפורש שאפילו ספק דוחה שבת החמורה ומשנה מפורשת ביומא דף פ"ג וכל ספק נפשות דוחה שבת ושם דף פ"ד ע"ב ולא ספק שבת זו אלא אפילו ספק שבת אחרת ע"ש. ואמנם כ"ז ביש ספק סכנת נפשות לפנינו כגון חולה או נפילת גל, וכן במס' חולין שם גבי רוצח הפיקוח נפש לפנינו וכן אפילו לענין ממון שם במס' ב"ב ההיזק לפנינו אבל בנדון דידן אין כאן שום חולה הצריך לזה רק שרוצים ללמוד חכמה זו אולי יזדמן חולה שיהיה צריך לזה ודאי דלא דחינן משום חששא קלה זו שום איסור תורה או אפילו איסור דרבנן שאם אתה קורא לחששא זו ספק נפשות א"כ יהיה כל מלאכת הרפואות שחיקת ובישול סמנים והכנת כלי איזמל להקזה מותר בשבת שמא יזדמן היום או בלילה חולה שיהיה צורך לזה ולחלק בין חששא לזמן קרוב לחששא לזמן רחוק קשה לחלק.

אסיא חוברת נג-נד עמ' 99 בשם הגר"ש אוירבעך

יב. ספק פיקוח נפש של רבים — גם ברמת סיכון נמוכה נידון כפיקוח

נפש

**להבהרת הדברים נביא פסק הלכה מענין ששמעתי מפי הגרש"ז
אויערבאך שליט"א.**

השואל היה בחור ששירת בצבא בחיל המודיעין, שם הצליחו לעלות על רשת תקשורת של מדינה עויינת ולפענח את הצופן שלה. תפקידו של החייל היה לעסוק בפענוח הצופן באמצעות מחשב. הפענוח היה, כמובן, כרוך בחילול שבת. טענתו למפקדיו היתה, שבשבת ברצונו לפענח רק חלק מהשדרים, אלו שלדעתו קיימת לגביהם סבירות גבוהה שהם נוגעים לישראל, אבל שדר שהסבירות שהוא קשור לישראל היא נמוכה, כגון שדר לאחת ממדינות אפריקה, ברצונו להניחו ולפענחו רק במוצ"ש. מפקדיו טענו, שאמנם הם סומכים על שיקול דעתו, אבל רק כאשר הוא מבוסס על מידע עובדתי. כלומר, הפענוח בשבת חייב להיות מלא, אך ההחלטה אילו מן השדרים חייבים להעבירם בשבת — נתונה בידו.

ניגשנו יחד להגרש"ז לשאול לחו"ד, והוא פסק כי החייל חייב לפענח את כל השדרים, מנימוק מענין וחשוב בהגדרת ספק פיקוח נפש, וכדלהלן.

למרות שאין כל הבדל בהלכה בין פיקוח נפש של יחיד ושל רבים ואף על ספק פיקוח נפש של יחיד מחללין שבת, בכ"ז יש הבדל גדול ביניהם ברמת הסיכון הנחשבת לפיקוח נפש. כי תיתכן דרגת סיכון שאצל יחיד לא תיחשב פיקוח נפש, ואילו אצל ציבור אכן תיחשב לפיקוח נפש.

למשל, אנשים אינם נרתעים מנסיעות בין עירוניות, על אף שיש בהן אחוז סיכון מסוים, גניח של אחד ל-10,000. אבל אין כל ספק שראש מדינה אשר יטול סיכון של אחד ל-10,000 על מדינתו — ייחשב כבלתי אחראי למעשיו, דעל ציבור דרגת סיכון כזו נחשבת לסכנה.

ולפיכך פסק הגרש"ז שעל החייל לפענח את כל השדרים, כיון שהנדון בהם הוא בטחון המדינה, אע"פ שאותו אחוז של סיכון לגבי אדם פרטי לא היה נחשב לפיקוח נפש.

אף בענייננו כן. כיון שנתבאר שהגדרת מצב הסכנה אינה רמה קבועה של סיכון, ממילא הדבר תלוי בנסיבות, ואצל חולה מסוכן אותו אחוז של הצלה נחשב לפיקוח נפש. (ובניסוח אחר, ההלכה גותנת יותר משקל לאחוז סיכון קטן אצל חולה שיש בו סכנה).

להלן נרחיב עוד בביאור הגדרת "ספק פיקוח נפש" לדעת המגיד משנה.

שולחן ערוך אורח חיים הלכות שבת סימן שח סעיף יח

קוץ המונח ברשות הרבים, מותר לטלטלו פחות פחות מד' אמות; ובכרמלית מותר לטלטלו להדיא, משום דחיישינן שמא יזקו בו רבים, ובמקום הזיקא דרבים לא גזור רבנן שבות.

הר"ן על הרי"ף מסכת שבת דף יט עמוד ב

מכבין גחלת של מתכת. שמשליכין הנפחים לחוץ פסולת של ברזל מכבין דלא שייך כיבוי בהכי מדאורייתא ומדרבנן הוא דאסור והיכא דאיכא נזקא דרבים לא גזרו על השבות: אבל לא גחלת של עץ. דאיסור דאורייתא הוא וחייב סקילה וכו'. ומהא שמעינן דשרינן שבות דרבנן במקום שהיזק הרבים מצוי והרב בעל הלכות ז"ל התיר עוד אפילו איסורא דאורייתא שהוא ז"ל כתב דהא דמפלגינן בין גחלת של עץ לשל מתכת משום דבשל עץ כמה דלא כביא אית ביה סומקא וחזו לה ולא אתו לאתזוקי בה אבל של מתכת אף על גב דאזיל סומקא לא כביא ואתו לאתזוקי בה משמע דס"ל ז"ל דבתרויהו איכא איסורא דאורייתא ועל כרחין בשל מתכת היינו משום צירוף דאילו משום כבוי דאורייתא ודאי לית בה ומשמע דמוקי לה הרב ז"ל אפי' בשהגיע לצרוף ודהוי פסיק רישיה ומקשי הכי ואי כר' שמעון ס"ל כיון דלדידיה כבוי גחלת של עץ מדרבנן בעלמא אף על פי שאין היזקה מצוי אית לן למשרי ודברי תימה הם שהיאך יתיר שמואל מלאכה דאורייתא שלא במקום סכנת נפשות אלא שנראה שהרב ז"ל סובר דנזקא דרבים כסכנת נפשות חשיב לן ולדבריו הא דמסקי' הלכך קוץ ברשות הרבים מוליכו פחות פחות מארבע אמות ולא שרינן ארבע אמות כאחת משום דכמה דאפשר לשנויי משנינן:

בעבקי הצאן – הרב הערשל שכטר

סימן לב

בגדרי המדינה ומלחמותיה

שקיצץ דלתות ההיכל, דאין לך דבר שעומד בפני פיקו"נ חוץ מע"ז וכו', ומורא המקדש ולא דלא תעשון כן לד' אלקיכם אינן בדין יהרג ואל יעבור.

ועפיי"ז יש כאלה שטוענים שמן הנכון לוותר על יהודה ושומרון ולתת איזה שטחים להערבים למען השלום, ואף שיש במסירת

א. פקוח נפש דוחה לאיסור נתיצת ביהמ"ק בפסחים (נו.) ת"ר ששה דברים עשה חזקיה המלך... קיצץ דלתות של היכל ושיגרן למלך אשור ולא הודו לו, ופרש"י, שהי' לו לבטוח בהקב"ה שאמר וגנותי על העיר הזאת להושיעה. והמתבאר מדברי רש"י, שלולא הבטחת הנביא, היו מודים לו החכמים במה

חלקים מא"י לנכרים משום לא תחנם (גמ' ע"ז כ.), מכ"מ במקום פקו"נ יש להתיר איסור זה, ככל שאר איסורי תורה, ואף על מקום המקדש עצמו ג"כ יש לוותר כשיש סכנ"פ, וכנ"ל ממעשה דחזקיהו המלך, אא"כ יש הבטחה ברורה מפי נביא, ובימינו לא שמענו שום הבטחה משום נביא, אלא אדרבא, בכל שבוע יש איבוד נשמה, וכדאי אפילו למסור לידי הערבים את העיר העתיקה כולה עם יהודה ושומרון וכו', וכו', ובלבד להציל נפש אחת מישראל, ע"כ דבריהם.

ב. דין פקו"נ בשעת מלחמה

אכן ע"י מג"ח (למצוה תכ"ד), דדין פיקו"נ שדוחה לכל מצוות התורה ולכל איסורי תורה, היינו דוקא שלא בשעת מלחמה. אך בשעת מלחמה פשיטא דלא שייך לומר שדין פיקו"נ יהיה נוהג, שא"כ, לעולם לא נערוך שום מלחמה, שהרי בדרך הטבע תמיד יש בכל מלחמה ספק סכנה לחיילים, והול"ל שאפילו רק ספק סכנה לחייל אחד ידחה לכל מצות המלחמה. אלא ודאי דבר ברור הוא שבמצב של מלחמה לא שייך בכלל הדין של פיקו"נ. וכ"ה בח"י הנצי"ב לקידושין (מה.), ובח"י הגרי"ז להפטרות בשלח עה"פ זבולון עם חרף נפשו למות, וכ"ה בנחלת יצחק (להג"ר זידל סעמיאטיצקי) סי' ס"ט, ובתשו' דבר יהושע (אהרנברג) ח"ב סי' מ"ח, ובמפתחות שמה, ובס' מקדש מרדכי (אילן) עמ' רכ"ח-רכ"ט, ועוד.

ג. מדינת ישראל כעת היא

במצב של מלחמה

ונראה דאף דאין שמה חיילים ערבים היורים בתותחים, ואין אוירונים הזורקים פצצות, מכ"מ עפ"י הלכה — מדינת ישראל היום היא במצב של מלחמה עם הערבים. דהנה בסוף הקיץ בשנת תש"ל ג"כ היתה

מדינת ישראל במצב של שלום — [בין מלחמה למלחמה], ותפסו טרוריסטים ערבים שני אוירונים מלאים יהודים תיירים בחזרתם מא"י לאמריקא, והוליכום לירדן, והיו מאיימים להרוג את כולם, ובין השבויים הי' הגאון הר"ר יצחק הוטנר ז"ל, ראש ישיבת רבנו חיים ברלין. ועלה אז על לב חבר מתלמידיו העשירים להגיש כמה מיליוני דולרים למשרד החוץ של ארה"ב, שיגישו הם הון זה לערבים הטרוריסטים ע"מ שישחררו את רבם הגר"י הוטנר, ודנו אז הרבנים בדין המשנה (גיטין מה.) דאין פודין את השבויים יתר על כדי דמיהם, ובגמ' איתא הטעם — דלא לגרבו ולייתו טפי, ולפי הטעם הזה, אפילו ירצו הקהל לתת מעצמם יהיה אסור, ולא רק שאין מטריחים על הציבור לחייבם לפדות בסכומים כהגדולים. אך עיי"ש בתוד"ה דלא לגרבו, דבשבוי המופלג בחכמה מותר לפדותו אפי' ביותר מכדי דמיו, והובאו דבריהם בשו"ע **יו"ד סי' רנ"ב ס"ד**. והיו מן הרבנים אז שהיו סבורים לומר שאף הגר"י הוטנר הי' דינו כן — כת"ח מופלג, ואשר על כן יש לפדותו אפי' ביותר מכדי דמיו. וטען אז כנגדם הג"ר יעקב קמינצקי ז"ל, דאין החשבון הזה צודק כלל, דכל הך דינא דפדיון שבויים ליתא אלא בשעת שלום, אבל בשעת מלחמה א"א לומר שמחוייבים להפסיק מללחום ע"מ לפדות את השבויים בממון, שהרי ע"י כן נמצינו מסייעים להאויב באמצע המלחמה, כי ע"י מתן הכספים הגדולים להאויב, הלא יוכלו לחזק עוד יותר את מצבם במלחמה. והמשיך לומר, דהנה בשנת תש"ח הקימו ממשלת יהודים בא"י, ונלחמו בהם כל הערבים שסביבותיהם, ואף שכבר הופסק האש זה כמה שנים, מכ"מ הערבים עדיין לא השלימו עם המדינה [חוץ ממצרים, שעשו הסכם שלום עם מדינת ישראל], ונמצא שכל המלחמות וכל הפרעות וכל המהומות שעורכים הערבים [עד

Rabbi Elyada Goldvicht

מגן אברהם סימן של ס"ק ג

משנין. ואפי' למ"ד בסי' שכ"ח סי"ב דלא בעי' שינוי הכא שאני מפני שכאב היולדת דברי טבעי הם ואין א' מאלף מתה מחמת לידה לפיכך החמירו לשנות (מ"מ).

שו"ת רבי עקיבא איגר מהדורא קמא סימן ס

ולענ"ד יותר יפלא על הנך אריוותא הגאון אב"ד דק"ק ברעסלא זצ"ל הובא בתשו' זכרון יוסף (סי' ט') דהביא ראייה דסכנה ל"ח ממ"ש הר"ש בטעמא דר' דמתכת ל"ח דאיכא סכנה. והגאון המחבר הנ"ל הסכים לזה, ואיך יביאו ראייה לסתור דהא אדרבא ממ"ש הר"ש דאיכא סכנה ממילא מדקיי"ל כרבנן דחייץ מוכח דגם במקום סכנה חייץ ואיך יטעו להביא ראייה מדברי ר' כיון דהלכה כרבנן ומוכח בהיפוך, ולזה נראה או דצ"ל דבהא גופא פליגי ר' ורבנן אי הוי סכנה אי לא או דגם לר' לא הוי סכנה ממש, דכד נדייק בלשון הר"ש דאיכא סכנה טפי משמע דבעץ איכא ג"כ סכנה אלא דמתכת איכא סכנה טפי, והוא תמוה דמה הפרש בסכנה בין רב למעט ובין ודאי לספק הא מ"מ מתיאשת מלהסירו מחמת ספק סכנה, ומי הכריח להר"ש ליכנס בפרצה דחוקה ולא כפשוטו דבעץ ליכא סכנ' ובמתכת איכא סכנה, א"ו דאין כוונת הר"ש דאיכא סכנה ממש או ספק סכנה אלא דאיכא כאב וצער טובא ואפשר על צד הריחוק אחת מני אלף דיצמח מזה סכנה, דאף דאין אנו דנין אותו כעת בכלל סכנה או ספק סכנה מ"מ כיון דאיכא צד אפשרות לבא לזה קורא בלשון סכנה.